

HANDIKAPPANPASSNING AV TRANSPORTMEDLEN I SVERIGE

Resultatet av en
enkätundersökning hos
myndigheter, organisationer
och operatörer inom
transportsektorn

SIKA Rapport 1998:2

Förord

Denna rapport är en sammanställning av svaren från en enkätundersökning om handikappanpassning av transportmedlen i Sverige. EU:s generaldirektorat för transporter (DG VII) sände under våren 1997 ut ett frågeformulär till medlemsländerna om de europeiska transportmedlens tillgänglighet för personer med funktionshinder. Undersökningen gjordes i anslutning till grönboken *Ett nätverk för alla*.

Syftet med undersökningen var att samla in data om nuvarande tillgång till hjälpmedel för att underlätta för funktionshindrade att använda befintliga transportsystem. Dessa jämförande data kommer att användas till nationell och europeisk planering och för att ta fram politiska riktlinjer på området. EU har för avsikt att regelbundet uppdatera materialet för att kunna identifiera förändringar i transportmedlens tillgänglighet.

Statens Institut för KommunikationsAnalays, SIKÅ, har ansvarat för samordningen av den svenska informationsinsamlingen. SIKÅ har bedömt att det insamlade materialet är värdefullt även för den svenska transportsektorn och ger därför ut resultaten av undersökningen i SIKÅ:s rapportserie. Rapporten är en sammanställning av enkätsvaren från de deltagande svenska myndigheterna, organisationerna och operatörerna – Vägverket, Statens Järnvägar, Luftfartsverket, Sjöfartsverket, AB Storstockholms Lokaltrafik, Svenska Lokaltrafikföreningen, SLTF, samt Svenska Kommunförbundet.

Helena Asp vid SIKÅ svarar för utarbetandet av rapporten. Helena Sundberg vid SLTF och Margareta Delén m.fl. vid Vägverket har bidragit med värdefulla synpunkter och kommentarer.

Stockholm i december 1997

Staffan Widlert

Innehåll

1	Inledning.....	7
1.1	Bakgrund.....	7
1.2	Lagar och förordningar.....	8
2	Vägtrafik.....	11
2.1	Bussar.....	11
2.2	Taxi och hyrbilar.....	13
2.3	Särskilda vägbaserade transporttjänster.....	13
3	Bantrafik.....	15
3.1	Järnväg.....	15
3.2	Tunnelbana.....	18
3.3	Spårvagn.....	19
4	Luftfart.....	21
5	Sjöfart.....	23

1 Inledning

Denna rapport är en sammanställning av de svar Sverige lämnade i ett frågeformulär från EU:s generaldirektorat för transporter (DG VII) angående de europeiska transportmedlens tillgänglighet för personer med funktionshinder. Undersökningen är gjord i anslutning till grönboken *Ett nätverk för alla*. SIKAs samordnade den svenska informationsinsamlingen och frågorna har besvarats av Vägverket, Statens järnvägar (SJ), Luftfartsverket, Sjöfartsverket, AB Storstockholms lokaltrafik (SL), Svenska Lokaltrafikföreningen (SLTF) samt Svenska Kommunförbundet.

1.1 Bakgrund

I Europa har tillgången till transportmedel för funktionshindrade förbättrats mycket under det senaste decenniet. När nya transportsystem eller fordon planeras är det vanligtvis enkelt att göra dem tillgängliga även för funktionshindrade, medan äldre system måste förbättras med hjälp av lämplig teknik. Tillgängligheten kan också förbättras, på många olika sätt, genom mindre avvikelser från praxis.

Syftet med undersökningen var att samla in data om nuvarande tillgång till hjälpmedel för att underlätta för funktionshindrade att använda befintliga transportsystem och för att påverka planeringen av nya system i Europa. Dessa jämförande data samlas in och sprids till regeringar och andra organ för att användas till nationell och europeisk planering och för att ta fram politiska riktlinjer på området. Europeiska kommissionen har för avsikt att regelbundet uppdatera materialet för att kunna följa trender och framsteg när det gäller transportmedlens tillgänglighet. Kommissionen har även för avsikt att utveckla denna informationskälla till hjälp för transportmyndigheter, operatörer och passagerare men även för att kunna identifiera brister i tillgängligheten av transportmedlen.

Undersökningen syftade till att beskriva tillgängligheten till olika transportmedel för personer med alla typer av tillfälliga eller permanenta funktionshinder (fysiska, intellektuella etc.). Enligt Handikappinstitutet har ca 13 procent av Sveriges befolkning någon form av allergi eller astma, 10 procent har hörselnedsättningar, 5 procent har fysiska handikapp med svårigheter att utnyttja kollektivtrafiken och 5 procent är synskadade.

De flesta av frågorna avsåg rörelsehindrade och äldre personer, snarare än passagerare i rullstol som utgör mindre än 0,5 procent av befolkningen. Det är dock viktigt att komma ihåg att förbättringar som är gjorda för att öka tillgängligheten för rullstolspassagerare, t ex ramper och självöppnande dörrar, även kommer andra till del, särskilt personer med tungt eller skrymmande bagage samt barnfamiljer.

1.2 Lagar och förordningar

Följande avsnitt är en sammanställning av de svar SLTF lämnade på ett antal gemensamma frågor i enkäten angående lagar, förordningar m m.

Trafikförsörjningen med lokal och regional linjetrafik regleras i Sverige i "Lag om huvudmannaskap för viss kollektiv persontrafik" (1978:438). Enligt denna ska det i varje län finnas en huvudman som ansvarar för den lokala och regionala linjetrafiken. Enligt "Lag om handikappanpassad kollektivtrafik" (1979:558) ska den som har tillsyn över kollektivtrafik och den som utövar sådan trafik se till att trafiken anpassas med hänsyn till resenärer med funktionshinder. Av lagen framgår att "när kollektivtrafik planeras och genomförs skall funktionshindrades särskilda behov beaktas" och att "de färdmedel som används skall så långt det är möjligt vara lämpade för resenärer med funktionshinder".

Enligt "Förordning om handikappanpassad kollektivtrafik" (1980:398) är det Vägverket som meddelar föreskrifter inom området. Vägverket ska även initiera, planera och följa upp anpassningen. Vägverkets nuvarande föreskrifter är från 1985. Vägverket arbetar för närvarande (vintern 1997-98) med att se över och revidera föreskrifterna. Vidare ska, enligt samma förordning, Banverket, Luftverket och Sjöfartsverket meddela de föreskrifter som behövs inom vars och ens område när det gäller färdmedlens och terminalernas konstruktion, utrustning och drift.

Handikapporganisationerna fungerar som rådgivande organ. De ingår i olika samarbeten och referensgrupper. På regional nivå finns Vägverkets "Regionala råd" för handikappfrågor, i vilka ingår trafikhuvudmän, väghållare, handikapporganisationer m fl. De fungerar som mötesplats för kunskapsutbyte etc. På nationell nivå finns Vägverkets "Rådgivande delegationen för handikappfrågor" där motsvarande nationella aktörer möts.

Trafikhuvudmännen har för närvarande ingen central information om resmöjligheter för funktionshindrade. Arbetet med en sådan har dock påbörjats. Det är Samtrafiken i Sverige AB (av länstrafikhuvudmännen och SJ gemensamt ägt dotterbolag) som vidareutvecklar sin "nationella tidtabell" för trafik med buss och tåg. Denna kommer att kompletteras med information om olika reslänkars kvalitet från dörr till dörr för funktionshindrade, men även för andra med särskilda behov, t ex äldre, barnfamiljer och resenärer med tungt eller skrymmande bagage. Viktiga uppgifter är bland annat

graden av anpassning och service för olika reslänkar. Informationen kommer att vara interaktiv och bland annat tillgänglig på Internet.

Förutom det projekt som nämnts ovan kan nämnas de förslag som rör ökad samordning av samhällsbetalda resor. Ett statsbidrag för handikappanpassning av kollektivtrafiken kommer, under vissa förutsättningar, att utgå till trafikhuvudmännen under de kommande åren. Detta tillsammans med förslag om förändrad lagstiftning kan förväntas ge såväl en betydande ökad handikappanpassning av kollektivtrafiken som en överflyttning av resenärer från den särskilt anpassade trafiken (färdtjänst och sjukresor) till den "ordinarie" kollektivtrafiken".

2 Vägtrafik

2.1 Bussar

I Sverige finns ca 14 700 lokalbussar i trafik. Därutöver finns 600 långdistansbussar och 2 500 turistbussar registrerade, som i huvudsak ägs och drivs av privata företag. Av långfärds- och turistbussarna är 1–2 procent låggolvbussar, där rullstolspassagerare kan åka av och på direkt från trottoaren. Lika stor andel har lyftanordningar för att göra det möjligt för rullstolspassagerare att använda bussarna. De handikappanpassade bussarna har kapacitet för 2-6 rullstolspassagerare per buss. Endast ett fåtal av bussarna har handikappanpassade toaletter.

I tabell 2.1 nedan visas vilka säkerhetsanordningar som finns på bussar som är tillgängliga för passagerare i rullstol. Fastsättningsanordning och stödbälte på platser avsedda för rullstolspassagerare finns på alla lokaltrafikbussar som är tillgängliga för rullstolspassagerare (dvs servicelinjebussar), men endast på några av långfärds- och turistbussarna.

Tabell 2.1. På hur många av bussarna som är tillgängliga för rullstolspassagerare finns nedanstående säkerhetsanordningar?

	Ja, alla	Ja, några	Nej, inga
LOKALTRAFIKBUSSAR/SERVICELINJEBUSSAR			
Fastsättningsanordning på platser för rullstolspassagerare	X		
Stödbälte på platser för rullstolspassagerare	X		
Nedfällbar spärr på platser för rullstolspassagerare			X
Skiljevägg med vadderad baksida vänd mot passagerare			X
LÅNGFÄRDS-/TURISTBUSSAR			
Fastsättningsanordning på platser för rullstolspassagerare		X	
Stödbälte på platser för rullstolspassagerare		X	
Nedfällbar spärr på platser för rullstolspassagerare		X	
Skiljevägg med vadderad baksida vänd mot passagerare		X	

Källa: Vägverket

Information om t ex busstider och destination finns sällan tillgänglig på ljudband, i blindskrift, i stor stil eller på teletext/teleprinter. Ofta saknas också telefonlinjer eller kontor med särskilt utbildad personal. I tabell 2.2 nedan visas hur många av bussarna som är utrustade med diverse hjälpmedel för funktionshindrade. Av tabellen framgår att utrop i högtalare av nästa hållplats förekommer på ett fåtal lokaltrafikbussar. I tätorter ropas dock nästa hållplats ut på de flesta av lokaltrafikbussarna.

Tabell 2.2. På hur många av bussarna finns nedanstående hjälpmedel för att underlätta för funktionshindrade?

	De flesta	Några	Ett fåtal	Uppgift saknas
LOKALTRAFIKBUSSAR				
Stora skyltar med linjenummer/destination	X			
Ledstång i kontrasterande färger	X			
Ledstång med halkfri yta	X			
Utökad/extra ledstång	X			
Lättåtkomliga stoppknappar	X			
Halkfria golv	X			
Trappstegsmarkeringar	X			
Första trappsteget från marken 250 mm eller lägre	X			
Följande trappstegshöjd 200 mm eller lägre	X			
Specialgjorda säten för handikappade				X
Markerade säten för handikappade	X			
Markerade säten för äldre personer				X
Utrop av nästa hållplats		X		
Ljusskylt som visar att bussen "Stannar"	X			
Ljusskylt som visar namnet på nästa hållplats			X	
LÅNGFÄRDSBUSSAR				
Stora skyltar med linjenummer/destination	X			
Ledstång i kontrasterande färger	X			
Ledstång med halkfri yta	X			
Utökad/extra ledstång	X			
Lättåtkomliga stoppknappar	X			
Halkfria golv	X			
Trappstegsmarkeringar	X			
Första trappsteget från marken 250 mm eller lägre		X		
Följande trappstegshöjd 200 mm eller lägre	X			
Specialgjorda säten för handikappade			X	
Specialmarkerade säten för handikappade	X			
Specialmarkerade säten för äldre personer				X
Utrop av nästa hållplats	X			
Ljusskylt som visar att bussen "Stannar"	X			
Ljusskylt som visar namnet på nästa hållplats				X
TURISTBUSSAR				
Ledstång i kontrasterande				X
Ledstång med halkfri yta				X
Utökad/extra ledstång				X
Halkfria golv	X			
Trappstegsmarkeringar	X			

Första trappsteget från marken 250 mm eller lägre		X
Följande trappstegshöjd 200 mm eller lägre	X	
Specialgjorda säten för handikappade		X
Utrustning för att ge hörbar information till pass.	X	

Källa: Vägverket

2.2 Taxi och hyrbilar

Av de omkring 14 500 taxifordon som finns i Sverige kan ca 20 procent användas av passagerare i rullstol. Rörelsehindrade personer kan hjälpas in i bilarna med hjälp av ramp eller lyftanordning. Enligt lag (Färdtjänsten) måste alla kommuner i Sverige erbjuda taxiservice till alla rörelsehindrade personer. Alla taxichaufförer får genomgå en utbildning för att bättre kunna hjälpa de rörelsehindrade.

I Sverige finns inga hyrbilar som är anpassade för personer som inte kan använda sig av konventionella körfunktioner. Inte heller finns det hyrbilar som är anpassade för passagerare med rörelsehinder.

2.3 Särskilda vägbaserade transporttjänster

I många länder tillhandahålls särskild transportservice (STS) för personer med rörelsehinder genom allt ifrån standardbussar ned till små anpassningsbara personbilar. Några av dessa trafikerar fasta rutter men erbjuder särskild service (s k servicelinjer), medan andra trafikerar rutter med olika grad av flexibilitet.

Servicelinjer finns på ca 70 platser i Sverige. I de flesta av de städer där det finns servicelinjer är dessa begränsade till ett fåtal fastlagda rutter eller områden. Servicelinjerna trafikerar i allmänhet mellan klockan 9 och 18. Cirka 3 procent av den lokala bussparken trafikerar dessa servicelinjer. Förutom rörelsehindrade är servicelinjerna särskilt uppskattade av äldre personer och föräldrar med barnvagn. Biljettintäkterna täcker i allmänhet ca 30 procent av den totala kostnaden för servicelinjen. Övriga kostnader täcks av kommun och landsting. Som en jämförelse kan sägas att 50 procent av kostnaderna för den ordinarie trafiken täcks av biljettintäkter.

Transportservice som erbjuder flexibla dörr-till-dörrlösningar och tidtabeller enbart för rörelsehindrade personer finns endast i Göteborg och Helsingborg. En särskild huvudlinje trafikerar, men passagerare kan hämtas upp vid sidan av denna huvudlinje efter beställning. Intyg krävs för att få utnyttja sig av denna tjänst, dock inte läkarintyg. Äldre personer och rullstolspassagerare har förtur till denna typ av tjänst. Dessa linjer täcker endast ett begränsat område men trafikerar under normala tider. Mindre än en procent av totala antalet bussar i respektive region används till dessa transporttjänster.

I Sverige finns dessutom den så kallade färdtjänsten som trafikeras av taxi och mindre specialfordon. För att få utnyttja färdtjänst krävs läkarintyg. I övrigt är inget särskilt funktionshinder prioriterat framför ett annat vid utnyttjande av färdtjänst. Av de personer som använder sig av färdtjänst är 5–10 procent rullstolspassagerare. Socialtjänstlagens utformning ger kommunerna stor frihet att organisera färdtjänsten efter lokala förhållanden. Därför kan färdtjänsten variera mellan olika kommuner både vad gäller avgiftssystem och regler för utnyttjande av färdtjänst. Färdtjänsten täcker i allmänhet hela kommunen och ibland även längre avstånd.

3 Bantrafik

3.1 Järnväg

Det finns totalt 350 järnvägsstationer i Sverige som fördelar sig enligt följande: 100 intercitystationer, 170 länsjärnvägsstationer och 80 pendeltågsstationer.

Bemanningen av stationerna visas i tabell 3.1 nedan. I tabell 3.2 nedan visas antalet tåg och vagnar fördelat på typ av tåg.

Tabell 3.1. Andelen bemannade järnvägsstationer i Sverige.

Typ av tågstation	Bemannad under kontorstid %	Bemannad under delar av kontorstiden %	Ej bemannad %
Intercity	50	50	0
Länsjärnväg	0	20	80
Pendeltåg	60	30	10

Källa: Statens järnvägar

Tabell 3.2. Antalet tåg och vagnar fördelat på typ av tåg.

Typ av tåg	Antal tåg	Antal vagnar per tåg
Intercitytåg	80	6
Länståg	40	2
Pendeltåg	70	2-8

Källa: Statens järnvägar

Hur många av tågen som är utrustade med olika typer av hjälpmedel för funktionshindrade visas i tabell 3.3 nedan. De flesta av tågen har de hjälpmedel som räknas upp i tabellen.

Tabell 3.3. På hur många av tågen finns nedanstående hjälpmedel för att underlätta för funktionshindrade?

	De flesta	Några	Ett fåtal
INTERCITYTÅG			
Hjälpmedel för synskadade att identifiera dörren till vagnen (t ex färgkontraster)		X	
Självlysande dörröppnare		X	
Markerade säten för handikappade			X
Markerade säten för äldre personer			X
Larmknappar vid markerade säten	X		
Ledstång i kontrasterande färger	X		
Ledstång med halkfri yta	X		
Utökad/extra ledstång	X		
Självöppnande dörrar mellan vagnarna	X		
Självöppnande dörrar vid ingång till vagn	X		
LÄNSTÅG			
Hjälpmedel för synskadade att identifiera dörren till vagnen (t ex färgkontraster)	X		
Självlysande dörröppnare		X	
Markerade säten för handikappade			X
Markerade säten för äldre personer			X
Larmknappar vid markerade säten	X		
Ledstång i kontrasterande färger	X		
Ledstång med halkfri yta	X		
Utökad/extra ledstång	X		
Självöppnande dörrar mellan vagnarna	X		
Självöppnande dörrar vid ingång till vagn		X	
PENDELTÅG			
Hjälpmedel för synskadade att identifiera dörren till vagnen (t ex färgkontraster)		X	
Självlysande dörröppnare		X	
Markerade säten för handikappade			X
Markerade säten för äldre personer			X
Larmknappar vid markerade säten	X		
Ledstång i kontrasterande färger	X		
Ledstång med halkfri yta	X		
Utökad/extra ledstång	X		
Självöppnande dörrar mellan vagnarna	X		
Självöppnande dörrar vid ingång till vagn	X		

Källa: Statens Järnvägar

På alla Intercitytåg och alla pendeltåg finns det plats för en eller flera passagerare i rullstol. I Intercitytågen finns det utrymme för rullstolspassagerare i en av tågets vagnar, medan det i pendeltågen finns utrymme i alla av tågets vagnar. Endast på vissa länståg finns det plats för passagerare i rullstol.

På tågen saknas möjligheter att spänna fast en passagerare i rullstol. Endast på Intercitytågen kan man spänna fast en rullstolspassagerare med hjälp av en

fastskruvad krok som fästs i rullstolens hjulaxel. I de vagnar på Intercitytågen som är tillgängliga för passagerare i rullstol är alla toaletter handikappanpassade, medan det på pendeltågen inte finns några toaletter alls.

I tabell 3.4 som visas nedan framgår att de flesta av tågstationerna har de hjälpmedel som räknas upp. Perrongkanter som är förnimbara med känseln finns dock endast på några av stationerna.

Tabell 3.4. På hur många av stationerna finns nedanstående hjälpmedel för att underlätta för funktionshindrade?

	De flesta	Några
Parkeringsrutor för handikappade	X	
Trappstegsfri utgång till perrong	X	
Trappstegsfritt mellan perronger	X	
Handikappanpassade toaletter	X	
Lågt placerade biljettautomater	X	
Skyltar anpassade för synskadade	X	
Plattformskanter som är förnimbara med känseln		X
Hörslinga vid biljettluckan	X	
Biljettluckor utan fönster	X	

Källa: Statens Järnvägar

Inbyggda liftar finns på alla Intercitytåg. Rörliga liftar på perrongen finns på 30 procent av intercistationerna och på 5 procent av länstrafikstationerna. Ramper saknas på både tåg och stationer. All personal på alla typer av tåg har utbildats i hur funktionshindrade på bästa sätt tas om hand.

Tabell 3.5. Finns information om t ex tidtabeller och priser tillgänglig i någon av nedanstående form?

	Oftast	Ibland	Sällan
Ljudband eller punktskrift	X		
Stor stil			X
Teletext/teleprint	X		
Telefonlinjer eller kontor med särskilt utbildad personal	X		

Källa: Statens järnvägar

Utöver de former av tillgänglig information, som visas i tabell 3.5 ovan, erbjuds avgiftsfria telefonlinjer samt telefax och texttelefon för hörselskadade i samband med biljettköp.

3.2 Tunnelbana

Tunnelbana finns i Sverige enbart i Stockholm och ägs av AB Storstockholms Lokaltrafik (SL). Den har en längd på 110 km med totalt 100 stationer och 100 tunnelbanetåg i trafik. När tunnelbanan började byggas på 40-talet togs ingen särskild hänsyn till funktionshindrade. Tunnelbanan byggdes från början så att perrong och tunnelbanevagn var på samma höjd, vilket gjorde det lätt att stiga av och på. Inledningsvis fanns det dock bara trappor ned till perrongen, i vissa fall rulltrappor och endast i undantagsfall hissar. Först i samband med den stora utbyggnaden under 60-talet utvecklades planer på att göra tunnelbanan mer tillgänglig även för funktionshindrade.

I tabell 3.6 visas hur stor andel av tunnelbanevagnarna som har diverse hjälpmedel för att underlätta för funktionshindrade att använda tunnelbanan. 96 procent av tunnelbanestationerna är tillgängliga för rullstolspassagerare. Övrig 4 procent av stationerna är inte tillgängliga på grund av att lämpligt tillträde från gatan ned till perrongen saknas. I allmänhet saknas medel för att spänna fast en passagerare i rullstol.

Tabell 3.6. Andel vagnar som har nedanstående hjälpmedel för funktionshindrade.

	Andel i %
Hjälpmedel för synskadade att identifiera dörren till vagnen (t ex färgkontraster)	0
Självlysande dörröppnare	Ej svar
Säten med extra utrymme för benen	0
Stora skyltar med linjenummer/destination	0
Ledstång i kontrasterande färger	Ej svar
Ledstång med halkfri yta	Ej svar
Utökad/extra ledstång	100
Självöppnande dörrar	100

Källa: AB Storstockholms Lokaltrafik

I tunnelbanevagnarna ropas alltid nästa hållplats ut och vid störningar i trafiken meddelas också anledning till förseningen etc. Visuell information saknas däremot i vagnarna.

Information om t ex tider och biljettpreiser finns att få på begäran på ljudband, i punktskrift eller i stor stil. Information i form av teletext/teleprinter finns att få på SL:s informationskontor. Tillgången till handikappanpassad utrustning på tunnelbanestationerna visas i tabell 3.7 nedan.

Tabell 3.7. Hur många av stationerna har nedanstående hjälpmedel för funktionshindrade?

	Alla	Några	Inga
Trappstegsfri ingång från gata till perrong		X	
Trappstegsfritt mellan perrongerna	X		
Hörslina vid biljettlucka		X	
Lågt placerade biljettautomater			X
Särskild ingång genom spärrarna för rullstolspassagerare	X		
Synlig information på perrongen om tågets destination	X		
Hörbar information på perrongen om tågets destination	X		
Kännbar yta som varnar för perrongkant			X
Visuell yta som varnar för perrongkant	X		

Källa: AB Storstockholms Lokaltrafik

3.3 Spårvagn

Göteborg, Norrköping och Stockholm är de tre städer i Sverige som har spårvagnssystem i drift. Det längsta spårvagnsnätet finns i Göteborg med 130 km, ca 130 stationer och 205 vagnar. Därefter följer Norrköping med 31 km spårvagnsnät, 45 stationer och 23 spårvagnar i trafik. Stockholm (Nockebybanan) har ett spårvagnsnät som mäter 5,7 km, med 11 stationer och 6 vagnar.

I Norrköping finns det i alla vagnar säten som är markerade för rörelsehindrade, medan markerade säten för äldre personer bara finns i vissa vagnar. I Stockholm finns markerade säten både för äldre och för rörelsehindrade. I Göteborg däremot är samma säten markerade både för rörelsehindrade och äldre. Inte i någon av städerna finns stationer som är tillgängliga för personer i rullstol. Detta beror till stor del på att ingång från perrongen till själva vagnen saknas.

I tabell 3.8 nedan visas andelen spårvagnar som är utrustade med olika hjälpmedel för funktionshindrade i respektive stad.

Tabell 3.8. Andel spårvagnar som har nedanstående hjälpmedel för funktionshindrade.

	Göteborg	Norrköping	Stockholm
Stora skyltar med linjenummer/destination	100 %	-	-
Dörrar i kontrasterande färger	100 %	-	-
Självöppnande dörrar	50 %	100 %	100 %
Självlysande dörröppnare	-	-	-
Ledstång i kontrasterande färger	100 %	13 %	100 %
Extra/förlängd ledstång	100 %	-	100 %
Ledstång med halkfri yta	-	-	100 %
Säten med extra utrymme för benen	100 %	100 %	-

Källa: SLTF, SL

I Göteborg finns 80 vagnar där höjden mellan marken och första trappsteget är 280 mm och 145 vagnar där höjden på första trappsteget är 350 mm. För spårvagnarna i Norrköping och Stockholm saknas uppgift. Höjden på plattformarna i Göteborg är ca. 10–15 cm. Här finns också planer på att införa högre plattformar och låggolvsvagnar.

I tabell 3.9 nedan visas för Göteborg och Norrköping i vilken omfattning olika hjälpmedel finns för att underlätta för funktionshindrade att få information om exempelvis tidtabeller och priser. I Stockholm finns det i allmänhet tillgång till alla de hjälpmedel som räknas upp i tabellen. I Göteborg och Stockholm ropas dessutom namnet på nästa hållplats ut och visas på ljusskyltar. Biljetter köps i allmänhet ombord på spårvagnen i Göteborg och Norrköping, medan man i Stockholm får köpa biljett utanför stationen eller i biljettautomater på stationen.

Tabell 3.9. Finns information om t ex tidtabeller och priser tillgänglig i någon av nedanstående former?

	I allmänhet	Sällan/aldrig
Ljudband eller punktskrift		X
Stor stil	X	
Teletext/teleprint		X
Telefonlinjer eller kontor med särskilt utbildad personal	X	

Källa: SLTF

4 Luftfart

I Sverige finns totalt 56 flygplatser som transporterar ca 18 miljoner passagerare per år. Staten äger 18 av dessa medan 37 drivs i kommunal regi och en är i privat ägo. Tabell 4.1 och 4.2 nedan redovisar i vilken omfattning olika hjälpmedel finns för funktionshindrade på internationella respektive nationella flygplatser.

Tabell 4.1. På hur många internationella flygplatser finns nedanstående hjälpmedel för funktionshindrade?

	Alla	Några	Inga	Uppgift saknas
Parkeringsrutor för handikappade				
- på korttidsparkering	X			
- på långtidsparkering	X			
Bussar, tillgängliga för rullstolspassagerare, för transport från bilparkering till terminal			X	
Trappstegsfritt från huvudentré till gate		X		
Lägre incheckningsdiskar		X		
Hörslina vid incheckning	X			
Lägre diskar vid säkerhetskontroll			X	
Hörslina vid säkerhetskontroll	X			
Lägre diskar vid tullkontroll				X
Hörslina vid tullkontroll				X
Handikapptoaletter				
- på flygplatsen	X			
- ombord på flygplanen	X			
Serveringställen tillgängliga för rullstolspassagerare	X			
Butiker, duty-free etc tillgängliga för rullstolspassagerare	X			
Hjälp med bagage	X			
Hjälp för rullstolspassagerare att ta sig runt i terminalen	X			
Visuell och hörbar information om fligheter och påstigning		X		
Skyltar designade och placerade för att hjälpa personer med nedsatt syn			X	
Skyltar designade för att hjälpa förståndshandikappade			X	
Med känslan förnimbara ytor			X	

Källa: Luftfartsverket

Tabell 4.2. På hur många nationella flygplatser finns nedanstående hjälpmedel för funktionshindrade?

	Alla	Några	Inga	Uppgift saknas
Parkeringsrutor för handikappade				
- på korttidsparkering	X			
- på långtidsparkering	X			
Bussar, tillgängliga för rullstolspassagerare, för transport från bilparkering till terminal			X	
Trappstegsfritt från entré till gate	X			
Lägre incheckningsdiskar			X	
Hörslinga vid incheckning	X			
Lägre diskar vid säkerhetskontroll			X	
Hörslinga vid säkerhetskontroll		X		
Lägre diskar vid tullkontrollen				X
Hörslinga vid tullkontroll				X
Handikapptaletter				
- på flygplatsen	X			
- ombord på flygplanen	X			
Serveringsställen tillgängliga för rullstolspassagerare	X			
Butiker, duty-free etc tillgängliga för rullstolspassagerare	X			
Hjälp med bagage	X			
Hjälp för rullstolspassagerare att ta sig runt i terminalen		X		
Visuell och hörbar information om fligheter och påstigning.		X		
Skyltar designade och placerade för att hjälpa personer med nedsatt syn			X	
Skyltar designade för att hjälpa förståndshandikappade			X	
Med känsln förnimbara ytor			X	

Källa: Luftfartsverket

De flygplatser som har trappstegsfri av- och påstigning till alla flygplan som trafikerar flygplatsen är Stockholm-Arlanda, Göteborg-Landvetter, Malmö-Sturup samt Luleå. Vid övriga flygplatser lyfts rörelsehindrade passagerare och passagerare i rullstol ombord för hand av två specialutbildade personer.

På tolv procent av dessa finns toaletter som kan användas av passagerare i rullstol. Inga flygplan har hjälpmedel som är förnimbara med känsln till hjälp för passagerare med nedsatt syn. Alla SAS flygplan däremot har handtag eller andra inslag till hjälp för rörelsehindrade passagerare att ta sig runt i flygplanet. Endast på internationella linjer finns rullstolar ombord. Enligt enkäten är inga av övriga flygbolag bättre eller sämre när det gäller handikappanpassning.

Allmän information om inrikes och utrikes flygservice finns sällan eller aldrig att tillgå för personer med olika typer av funktionshinder. Inte heller finns några planer att införa sådana inom den närmsta framtiden.

5 Sjöfart

I Sverige finns ca 20 internationella hamnar med passagerartrafik. De största hamnarna, räknat i antal passagerare i internationell trafik per år, är Helsingborg (16 miljoner), Stockholm (8 miljoner), Göteborg och Malmö (4 miljoner vardera). Göteborg och Stockholm är de största nationella hamnarna med 7 respektive 1 miljon passagerare årligen.

Tabell 5.1 nedan redovisar antalet hamnar, internationella och nationella, som är utrustade med diverse hjälpmedel för funktionshindrade.

Tabell 5.1. Antalet internationella respektive nationella hamnar med nedanstående hjälpmedel för funktionshindrade.

	Internationella hamnar	Nationella hamnar
Förhandsinformation om hur rörelsehindrade lätt kan hitta och förflytta sig inom hamnområdet i form av		
- punktskrift	0	-
- stor stil	24	20
- ljudband	0	0
Parkeringsrutor för handikappade	24	30
Trappstegsfritt från huvudentré till färja	24	20
Hjälpmedel för synskadade		
- vägledning förnimbar med känseln	0	0
- ljudsystem	0	0
- eskortservice	24	30
Lägre incheckningsdiskar	0	0
Hörslina vid incheckning	0	0
Lägre diskar vid pass-, tull- och säkerhetskontroll	0	0
Hörslina vid ovanstående	0	0
Hjälp att bära bagage	0	0
Hjälp för rullstolspassagerare att förflytta sig runt i terminalen	24	20
Handikapptoiletter	24	20
Serveringsställen, butiker, banker etc. tillgängliga för rullstolspassagerare	24	0
Information om tid för ankommande/avgående färjor samt påstigning i		
- visuell form	24	50
- hörbar form	0	0
Skyltar designade och placerade för att underlätta för förståndshandikappade passagerare	0	0

Källa: Sjöfartsverket

I de flesta färjeterminaler finns dessutom hissar och rulltrappor för att underlätta för rörelsehindrade. Tabell 5.2 nedan redovisar möjligheterna att få information i olika former om till exempel tider och priser för färjeresor.

Tabell 5.2. Finns information om t ex tidtabeller och priser tillgänglig i någon av nedanstående former?

	I allmänhet	Sällan/aldrig
Stor stil	X	
Teletext/teleprinter		X
Telefonlinjer eller kontor med särskilt utbildad personal		X

Källa: Sjöfartsverket